

Ілюзія

Майк Йогансен

— От ви мені що розкажіть, — сказав Іван Саво-стьянович і поклав фунт сала на терези.

— Кажуть люди, ніби тепер наказ такий вийшов, щоб який пес без намордника, нашійника й налігача, то щоб такого скаженого собаку негайно хапать і знищувати. Не скажу вже вам, чи то правильно, чи ні, а тільки вчора вранці-рано уже бачив я, як у людей ілюзія заходить про отой наказ. Вийшов я з дому йти на посаду, а тут якраз дама й собі теж свого пса вивела погуляти, породи цетер. Але ж не ступила вона, голубонька, й двох ступнів із своїм псом, як ні сіло, ні впало, де й узявся той джентлмен, що собаки цупить гачком і одвозить на держутиль — завод, щоб виробляти з собачини свічки, масло, сосиски й усяку бакалію. Так от він і зачепив цетера отим гаком і тягне до себе в хуру — годі, мовляв, песику, баглаї строїти, ходім у завод.

Дама ж, звісно, теж не з кізяка зроблена, кричить: "Куди ж ти мого пса тягнеш, це ж пес не скажений, а просто сказати б дворовий собака, щоб у хаті жив, і привчений вже долі не класти, а мама його на виставці получила медаль. Покинь, репетує, цетера, у цю ж мить!"

Той же з гачком дядько й слухати не хоче, потяг цетера аж на кам'яницю, ось-ось запроторить у хуру і тоді досвідання, бувайте здорові. Дамочка, конешно, як не розмахнуться, та як не паць йому в пику. Той, ясне діло, образився дуже, кричить: я вам не лакей і свині з тобою не пас, а я радторгслужбовець держутильзаводу, а ти, суча дочко, не маєш нікоторого права бити мене в пику, а то й сам можу здачі дати — та як перехопе гака в ліву руку і дамочку тиць легенько межи груди так, що вона поточилася й упала на тротуар.

А тут уже й народ збився: одні на дядька напалися, за що безвинного собаку поцупив та ще й дамочку б'єш межи груди, на вулиці ж, не в своїй же ж таки квартирі, хамлюго, і один такий, Наум Семенович, що торгують напроти голками, гарусом, гудзиками й усякими дамськими вишивками, так прямо підступився до того, що з гачком, і галасує: "Держіть мене, а то я вб'ю його!" І плюнув йому на чобіт, а чобіт новий, витяжка. А той на Наума Семеновича наступає і іменно страшно кричить, для чого той плюється на чоботи, наче навколо місця немає, де плюнути, а народу вже зібралося чималенько й справді вже — плюнь у собаку, а влучиш у громадянина радреспубліки.

Оце сказавши, щоб тобі й заспокоїтись, так ні: далі кричить: я, каже, вам, сукини сини, не гицель який-небудь, а джентлмен, і не дозволю, щоб хтось плював мені на чобіт, хай плюне своєму батькові. Тут галас такий зчинився, що й не розбереш, що й до чого: одні гукають, що джентлменова правда, що собака й справді скажений, бо хвіст униз і вовком дивиться, а другі, що нічого подібного, бо в скаженого собаки слина в роті, а в цього рот сухий. Ті знов галасують за рот, що коли оцей рот та сухий, то щоб

така була суха постіль у вашої матері. Шум, галас, шарварок, нічого не розбереш і не допоймеш, хоч роззявляй вуха ширше за той собачий рот.

Я собі теж стою і думаю, що справді й не добереш, чия правда — всякі бувають ілюзії — оце хвіст униз, а побіг собака — і хвіст вгору руба стирчатиме — як от чапля стоїть на одній нозі, а знялась, полетіла, дивись, обидві ноги бовтаються ззаду. Недавнінько ж оце мені було полювавши, що як вийшли ми на болітце, добре поснідавши, а до сніданку була ще й та, що її не проливають, та все було, хазяйський зять несе її не по одній, а по парі зразу під полою. Принесе дві — опростаємо, принесе ще дві — опростаємо, знов дві опростали, ще дві — знов опростали. Отак-о сиділи з восьмої вранці аж до третьої опівдні і все по парі та по парі.

Коли вийшов я на двір подивиться, чи добра погода і чи немає звідкілясь вітру та й бачу: несе зять або восьму, або дев'яту пару, вже й під полу не ховає, а як ухопив за шийки, так і тягне, ідучи по вулиці. Бачивши я, що мені непереливки будуть, ще й день такий — спека, взяв рушницю свою однодульну, систему Бердан, набив кишені патронами й геть з двору, думка: може вб'ю якогось дурного бекаса. Коли — гульк: і Петро йде, щоб мені до пари, а за ним і Іван Іванович.

Дійшли до болітця, Петро сів на купу. Тут, — каже й сидітиму, на кий мені чорт ходити по болоту, хай краще посиджу на сухенькому.

Встромив свою дводульну дубельтівку в воду коло себе й каже: — от тобі бекас, стріляй, ще й не бекас, а цілий дупель. На моє, на щастя, Іван Іванович і Петра з купи зняв, а то було б мені полювання.

Іду вже сам, коли з — під ніг бекас. Ф-р-р-р і подався. Тільки я намірився стріляти, коли бачу — бекас не один, а їх двоє летить у парі, от як я з Петром. Тільки націлюся по одному, так другий перебаранчає. Дивлюсь на свою рушницю, аж гульк! два дула на ній, а було одне, як я з дому виходив. То думаю, може, я з Петром рушницями обмінявся, коли він на своїй купці сидів. Поки я думав, ще пара бекасів знялась і знову летять як у дишель упряжені, купкою.

Я з своєї дубельтівки бах раз, другий б...— коли ні — осічка. З одного дула тільки вистрелила проклята рушниця, бачу щось не те: дивлюсь край неба, аж воно не одне, їх двоє теж: то одне вище, то друге, а то заходить одне за одне, як вітрякові крила за горбок. Ліг на землю, лежу сам твердо, ані руш, а земля піді мною ходором ходить, так і двигтить і вже не край неба, а тут таки піді мною. Нема чого робити, розстібнув, вибачте, штани і дивлюсь на пупа, чи один, чи двоє — і бачу пупів теж пара. Коли ж як не скинеться в мене думка — затулив лівою рукою праве око й дивлюсь на пупи. Гульк — один пуп. Одтулю око — два пупи, затулю — один. Так я, одне око затуливши хусткою, й до хати доплентавсь, а як було б і хат пара, то в яку я був би зайшов? І вся ота омана та ілюзія з того пішла, що хазяїнів зять її парами носив, а не по одній. Хоч би не було, а не скажеш, чи правду ти бачиш, чи якусь, прости господи, ілюзію.

Отаке згадавши, думаю, чи ставати й собі поспоритись трішки, чи йти куди треба, й вирішив уже був, що встряну таки й я, і щоб і мій гук там був. Коли бачу, народ щось не б'ється й усі в один бік дивляться. "Що таке, питаюся Наума Семеновича, і чого ніхто

нікого не б'є?" Коли дивлюся, а джентлмен, що з гаком, сам стоїть, а цетера коло нього немає, а дамочка теж, як ухопилася та так і повисла на ньому, тільки ніде немає собаки. Отака вийшла їм ілюзія: хоч тягни дамочку замість цетера на утильзаход робити з неї сосиськи. Украви собаку тимчасом. Чотириста грамів як в аптеці.

Ну і що ж, Іване Савостьяновичу, сказав я. — Так що ж таке ілюзія?

— Оце ж і в вас хотів запитати. А думаю я, що ілюзія буває через пияцтво, от як.

— Ну, а як же цетера того вкрадено? Теж через пияцтво? Невже й сетер був п'яний?

— Того я вам уже не скажу, а що я вранці того дня снідав і закусював, то так. Ну, та яке ж то пияцтво, коли дві половинки тільки роздушив. Ні, там таки була якась ілюзія.